

Egyensúlyban a trombitával

Beszélgetés Tarkövi Gáborral – példaképekről, hangszerekről, tanításról, célokról és vágyakról

– Mostanában ünnepelted a negyvenedik születésnapodat, és éppen aznap a budapesti Zeneakadémián hallhattuk tőled Szentpáli Roland számodra komponált Trombitaversenyét. A Berliini Filharmonikusok szólótrombitása vagy, több világszínvonalú kamaraegyüttesben játszol, szólókoncerteket adsz, és még sorolhatnám. Mi szerepelt a vágyaidban? Hol van a csúcs számodra?

– Amikor az ember elkezd trombitálni, azt szeretné, hogy úgy tudjon játszani a hangszerén, ahogyan a példaképei. Ők inspirálják. Olyan távolabbi cél a tizennégy-tizenöt éves növendék előtt nem lebeg, hogy mondjuk, a Berliini Filharmonikusokhoz kerüljön. Legalábbis nekem nem voltak soha ilyen álmaim. Viszont volt egy nagy példaképem – mint azt hiszem, az egész korosztályomnak –: Maurice André. Az ő lemezeit hallgattuk, a rádióban is elcsíphettünk egy-egy felvételét, teljesen mindegy volt, mit játszott, könnyűzenét, komolyzenét, minden tetszett. Nagy szerencsémre a nyolcvanas évek végén három-négy alkalommal élőben is hallhattam, Budapesten. A példaképeimhez sorolhatnám Geiger Györgyöt és Hans Ganschot. Geigertől rengeteget tanultam a három év alatt, amíg a tanítványa voltam. Hans Gansch nagyon komoly példaképem lett mind emberileg mind művészileg. Céломul szolgált, amit ők tudtak. Mindig próbáltam őket utánozni, ami persze soha nem sikerült tökéletesen, de ennek alapján alakult ki a saját stílusom.

Visszatérve a céljaimhoz, azt hiszem, a cél számomra a minőség, a zenei minőség elérése és annak megtartása. Az út a cél. Hogy legyen egy íve az útnak, ugyanúgy, ahogyan mindennek az életben. Legyenek megoldanivaló feladataim, de maradjon időm a családomra is. Ezt az egyensúlyt nem könnyű megtalálni, de mindig erre törekszem. A növendékeimnek is szoktam tanácsolni, hogy minden napjuknak legyen egy íve, és éppúgy minden hétnek is legyen, és minden évnek is.

Ami pedig a „csúcsot” illeti, valószínűleg kívülről szemlélve úgy tűnhet sokak számára, hogy Berlinben van. Én már sokszor éreztem magam a csúcson, amikor még messze nem voltam Berlinben. Például egy franciaországi Maurice André versenyen, ahol sikerült díjat nyernem, a második díjat. Akkor úgy éreztem, hogy ez egy csúcs. Vagy

amikor felvettek a Bajor Rádiózenekarba és Lorin Maazellel dolgozhattam, úgy éreztem, hogy egy nagy vágyam teljesült ezzel, hiszen Maazel minden Mahler felvételét ismertem, és ott többször is játszhattam őket velem. Azt hiszem, egy zenei pályának több csúcsa van, és azt, hogy melyik csillog a legjobban, az idő dönti el. Ezt én nem tudom most eldönteni. Nagyon örülök, hogy egy ilyen kitűnő zenekarban dolgozom, mint a Berliini Filharmonikusok, és valószínűleg ez is a pályám egyik csúcsa.

– Amerikába sosem vágytál? Mondjuk szólótrombitásnak lenni Chicagóban?

–Amerikába sosem vágytam, mert nagyon messze van Magyarországtól, és engem a családom és a jövőbeni vágyaim inkább ide kötnek, mint a Michigan-tó partjára. Ezen kívül ott bizony valószínűleg dugattyúventiles, más néven piszton hangszeren kellene játszanom, amin én nem találtam meg a hangzásbeli elképzeléseimet, úgy mint a németépítésű, forgóventiles hangszeren, tehát azt is mondhatom: a hangzásbeli elképzeléseim Németországhoz kötnek.

– Említetted a tanítást. Szeretsz tanítani? Milyen mesterkurzusokat tartottál?

–Az elmúlt tíz évben igen sok kurzust tartottam, főként külföldön. Tavaly például tizenegyet, Svájcától Japánig, Kínától Spanyolországig, és Magyarországon is egyet. Mindig külön öröm itthon kurzust tartani, mert magas a résztvevők színvonala. Ugyanakkor megemlíteném, hogy a technikai képzést még mindig egy kicsit túlsúlyosnak tartom a muzikális képzéssel szemben. Tudjuk, hogy jó technika nélkül nincs jó zene, de a jó technika önmagában még nem ad jó zenét. De nagyon sok muzikális gyerek van. Bevallom, inkább azokat a növendékeket kedvelem, akiknek csak a technikájukon kell csiszolni, és nem úgy kell kihúzni belőlük egy-egy frázist. Egyébként –jelenleg- rendszeresen tanítani nem szeretnék, mert olyankor nem jut időm a gyakorlásra. Jobban kedvemre vannak a kurzusok, ahol öt-hat napig teljesen a növendékekre koncentrálok – abban a biztos tudatban, hogy utána mindenki szépen hazamegy, és én gyakorolhatok.

– Milyennek találtad a február budapesti kurzus színvonalát?

– Nagyon jónak! Örültem az előző kurzusról már ismerős növendékeknek, de éppúgy az új arcoknak is. Zeneileg és technikailag is nagyon megleptek egyébként. Ha valamelyikük is nem lett volna jó zenész, akkor valószínűleg nem tudtam volna fél tíztől este hatig szünet nélkül, egyfolytában tanítani. Nem lett volna számomra élvezetes. Azt hiszem, hogy jó barátságban váltunk el...

– Hogy látod, mi a különbség a német és a magyar trombitaoktatás között?

– Ott kezdeném, hogy a magyar zeneoktatás sokkal jobban indul a kicsik számára, mint Németországban. Jóval intenzívebb az alapozás, amit a Kodály-módszernek is köszönhetünk. Németországban sokszor úgy kezd el valaki trombitálni, hogy fogalma sincs a negyed- vagy a félhangokról, és a trombitatanárnak kell megmagyaráznia. Magyarországon ez nagyon jól meg van oldva a szolfézképzés révén, és helyesnek tartom, hogy ez kötelező. Mert amikor a gyerekek elkezdnek hangszert tanulni, már tudnak szolmizálni, ismerik a hangokat és a ritmusokat. Később a tizennégy-tizennyolc évesek alapos hangszeres képzésben részesülnek a konzervatóriumokban, ez sok esetben a technikai megoldások irányába tolódik el, ezért sok technikailag jól felkészült tizennyolc éves trombitás van, ami Németországra nem jellemző. Ott csak tizenhét-tizennyolc évesen kezdik el azt a munkát, amit itt tizennégy évesen. Tehát a magyar növendékeknek van három-négy év előnyük. Ennek az alapképzésnek lehet a következménye, hogy Magyarországon több a jó trombitás, ha mondjuk, a huszonhárom éveseket nézzük, viszont a huszonhat-huszonhét éveseknél már nincs nagy színvonalbeli különbség.

– Tudom, a németországi szimfonikus zenekarokban mindenki forgóventiles trombitán játszik, itthon azonban sokan felteszik a kérdést: „Forgóventiles trombitán tényleg könnyebb játszani vagy ez csak egy divat, ami majd idővel elmúlik, és mindenki visszatér a Piszton-hangszerhez?”

– Ha az oktatást nézzük, a német képzésben forgóventiles trombitán tanulnak a növendékek, a magyar képzés során pedig túlnyomórészt a piszton rendszerű trombitákat használják. Viszont most visszamennék az ötvenes évek elejéig, addig ugyanis forgóventiles trombitákon fújtak a magyar zenekari trombitások is. Mivel a Monarchiához tartozott Magyarország, nagyon nagy befolyása volt itt annak idején a bécsi tradíciónak, és ugyancsak ezt követték az olyan nagyvárosi operaházak is, mint az abban az időben híres prágai és a budapesti. Az első Vincent Bach piszton trombiták az ötvenes években kerültek a budapesti zenekarokhoz. Itt feltétlenül beszélnem kell Rudi bácsiról, azaz Borst Rudolf tanár úrról, aki egész életében Heckel márkájú B és C trombitáin játszott annyira meggyőzően, hogy még a Bécsi Operaházba is hívták – ahogy ő mondta – „háknizni”. Ő volt talán az egyetlen, aki nem hódolt be az USA-ból érkező csodahangszereknek. Ami most történik az tulajdonképpen egy hangzásbeli visszarendeződés. Ugyanez a folyamat egyébként Németországban is lejátszódott, és ott is akadt egy-két Rudi bácsi. Itt meg kell még említenem, hogy az utóbbi húsz-harminc

évben a forgóventiles hangszerek minősége rengeteget fejlődött. Különösen a C trombiták lettek sokkal jobbak. Ez természetesen elősegítette ezt a folyamatot.

– Miért is választják ma egyre többen a forgóventiles hangszereket?

– Jobban illeszkednek a klasszikus és romantikus repertoárhangzáshoz, mint a dugattyúventiles hangszerek. Hangsúlyoznám, hogy ez csupán az én véleményem, és nem az abszolút igazság. Azt hiszem, abszolút igazság ebben a kérdésben nem létezik, viszont ha azt nézzük, hogy például Brahms, Wagner, Mahler vagy Richard Strauss olyan zenekaroknak írták darabjaikat, amelyek németrendszerű hangszereket használtak, akkor kézenfekvő, hogy ma is ezekkel a hangszerekkel játszunk ezt a repertoárt. A XX. századi moderneket, Bartókot, Sztravinszkijt, Messiaent, Schönberget mind a kétféle trombitával el lehet játszani úgy, ahogyan valószínűleg a zeneszerzők elképzelték. Viszont Németországban, így az én zenekaromban is, csak németépitésű trombitákat használunk, és próbálunk meg a modern darabokban olyan hangzást elérni, hogy a karmesterek is meg legyenek elégedve. Az Ausztriában és Németországban elvárt stilisztikai megformáláshoz a forgóventiles trombiták sokkal előnyösebben alkalmazkodnak. Jóval könnyebb velük a zenei és technikai artikulációs elvárásoknak megfelelni, engem ebben a munkámban a Schagerl cég trombitái segítenek.

– Hogyan fedezted fel magad számára a Schagerl trombitákat?

– '94-ben, amikor Hans Gansch-sal – aki akkor a Bécsi Filharmonikusok szólótrombitása volt, ma pedig a Salzburgi Zeneművészeti Egyetem professzora – egy Pro Brass turné alkalmával Ausztriában egy kocsiiban ültünk, Hans odavetette, hogy „beugrunk a Schagerlékhez, csak öt kilométerre vannak a szülőfalumtól, és képzeld, trombitákat csinálnak. Kipróbálunk egy párat, aztán megyünk tovább”. Így is történt, és így történt később is, éveken keresztül, mikor Hanssal a környékükön jártunk, elmentünk enni a közelben Hans kedvenc éttermébe, és benéztünk Schagerlékhez, hogy van-e új hangszer. Közben egy Pro Brass turné alkalmával Hans megjelent egy B és egy C trombitával, a kezembe nyomta őket, hogy ezekkel már lehet zenélni, és magának is megtartott egy párat. Ezek voltak az első olyan Schagerl hangszerek, amelyeken azután hosszú évekig fújtam. A C trombita még mindig meg is van, és még mindig örömmel használom egy-két darabban. Tulajdonképpen ezzel indult ez a sikertörténet, '96-ban. Azóta a Schagerl családdal felhőtlen barátság köt össze. A cég alapítója Karl Schagerl senior, aki a hatvanas években kezdett trombitát készíteni, ma már tiszteletreméltó öregúr, aki néha bejön az üzletbe, ha ott vagyok, hogy üdvözljük egymást. Fiai viszik tovább az üzletet; Robert Schagerl építi a hangszereket, Karl Schagerl vezeti az üzletet.

– Jelenleg te vagy a Schagerl cég egyik legnagyobb reklámarca. Miben látod a legfőbb fejlődést a Schagerl-trombitákon? Miben kell még különösen fejlődniük? Miért szereted az ő hangszereiket?

– Reklámarc voltomat én nemigen tudom megítélni. Lehetséges, hogy egy berlini pozíció sok növendéket, és esetleg sok trombitást befolyásolhat a hangszer megválasztásában. De azt általában elmondhatjuk, hogy egy jó pozícióban lévő ember befolyással van a többiekre. Biztosan arra gondolsz ezzel a reklámarccal, hogy mivel Berlinben egy jó zenekarban dolgozom, ezért többen felteszik a kérdést, „mivel fúj a Tarkövi Gábor?“, és ők is azzal akarnak fújni. Én nem állítom, hogy mindenkinek jó a Schagerl hangszer, de számomra más hangszerek közül kitűnik szép meleg hangjával, biztos intonációjával, valamint a zenekari alkalmazkodó képességével, simulékonyságával a fafúvósokhoz és a vonósokhoz.

A Schagerl-trombiták a kezdetektől fogva igen szépen szóltak, és a hangszerek megmunkálása is rengeteget fejlődött. Mert bizony az első hangszerek között voltak még olyanok, amelyeknek a megmunkáltsága hagyott némi kívánnivalót maga után. Időközben új modelleket is készítettek: a Wiener, a Hörsdorf és a Heavy-Hörsdorf modellek között sokan megtalálják azt a hangszert, amelyik legjobban alkalmazkodik a játékához, és amely a leginkább alkalmas arra, hogy a zenész kifejezze vele az elképzeléseit. Én zenekarban a Heavy Hörsdorf hangszert használom, mert érzésem szerint ez illik a legjobban a vonósokhoz és a fafúvósokhoz. Azt hiszem, hogy a Schagerl cég a tizenhárom év alatt akkorát fejlődött, hogy történetük sikertörténet a hangszerépítők családjában.

– Néhány hónapja kiváló Haydn Trombitaversenyt, majd a már említett Szentpáli művet hallottuk tőled itt, Budapesten. Lesz még itthon fellépésed a közeljövőben?

– Örülök, ha a jelenlevőknek tetszett a Haydn koncert és a Szentpáli Trombitaverseny interpretációja. A jövőben gyakrabban fogok Magyarországon szólózni. Bár túlzásba azért nem szeretném vinni, mert ha szólózom, akkor kevesebb idő jut a családomra. 2010 januárjában Haydn koncertet játszom Szegeden és Debrecenben, majd április 23-án a MÜPÁ-ban játszom újra a Szentpáli darabot.

– Van két gyönyörű kisfiad. Lehetséges, hogy a jövő nagy trombitásai lesznek? Tanulnak zenét?

– A kisfiaim azért ilyen szépek, mert szépséges édesanyjuk van, aki csellótanár, és ő tanítja a kisebbiket csellózni. Mind a ketten zongoráznak, egy remek zongoratanárnőnél, Hamar Gabi „néninél”, akihez imádnak járni és lelkesen gyakorolnak. Négykezeseknek is, de a trombitáláshoz valahogy nem fűlik a foguk. Erről elmesélnék egy történetet. A kisebbik, nyolcéves fiam már megszokta, hogy ha ő megtanul egy zongoradarabot, és jól eljátssza, akkor a következő órára kap egy másik darabot. A múltkorában befűjtam éppen, mint huszonöt éve minden nap, általában ugyanazokkal a gyakorlatokkal, amikor ő odament az édesanyjához, és azt kérdezte: „A papának mikor lesz ebből a koncertje, mert mindig ezt gyakorolja, és már nagyon unalmas.” Azt hitte, hogy ez még nem megy nekem. Mondtam neki, hogy még harminc évig fújom. „Harminc évig!” – mondta és szomorúan elballagott. Hát, a jelek szerint, nem lesz belőle trombitás. Viszont a cselló tanulmányaival gyorsan halad.

– A sok munkád mellett kevés időd maradhat a pihenésre. Mivel töltöd ezt az időt, mi az, ami kikapcsol?

– Sok időm kikapcsolódni nem marad, mert minden héten kétszer-háromszor megfordulok egy repülőtéren, van, hogy többször is, hiszen kétlaki életet folytatok Berlin és Budapest között, de ha azt tehetem, ami tényleg kikapcsol, akkor moziba megyek, akár két filmet is megnézek egymás után, ha már ott vagyok. Amit rendszeresen szoktam csinálni, az az úszás és a futás. A fizikai erőnlétnek jót tesz mindkettő, és felfrissítik az agyműködést, a koncentrálóképeséget is. Nyaranként egy hónapot, minimum két hetet Tiszaugon töltök, ahol megszűnik a külvilág a számomra. Van úgy, hogy napokig kis sem lépek a kertből...